

Znanost in kultura naj rušita predsodke

V Gorici sta v zadnjem času potekali dve pobudi, ki sta še enkrat potrdili naravno vlogo tega mesta kot stičišča med različnimi narodi in kulturami. Pri tem mislimo najprej na XX. srednjeevropska kulturna srečanja, ki so letos bila posvečena dunajski umetnostnozgodovinski šoli in njenim odmevom v nasledstvenih državah nekdanje Avstroogrske. Šlo je za obravnavo znanstvene stroke, ki se je razvila že v drugi polovici prejšnjega stoletja na Dunaju v okrilju tamkajšnje centralne komisije za spomeniško varstvo, prav tako tudi ustreznih kateder na univerzi. Tik pred prvo svetovno vojno so v tem mestu študirali tudi Slovenci Vojeslav Mole, France Stele in Izidor Cankar, ki so kasneje presadili na naša tla teoretična in praktična izhodišča dunajske umetnostnozgodovinske šole. O tem so na goriškem zborovanju spregovorili strokovnjaki iz Ljubljane Nace Šumi, Damijan Prelovšek in Emilijan Cevc.

Podobno se je dogajalo v ostalih srednjeevropskih deželah, na primer na Češko-slovaškem, Poljskem, Madžarskem, odkoder so v Gorico prispeli predavatelji, slišali pa smo tudi o tem, kako je dunajska usmeritev študija umetnostne zgodovine (slikarstva, kiparstva, arhitekture) odmevala tudi na Hrvaškem in v Italiji. V zvezi s slednjo državo je treba poudariti pravlik goriškega rojaka Antonia Morassija, ki se je kasneje uveljavil v vsedravnem merilu, a je v letih kmalu po prvi svetovni vojni kot nadzornik spomeniškega varstva v Trstu bedel nad obnavljanjem spomenikov, porušenih med boji na soški fronti; iz tega časa izvirajo njegove objave, ki zadevajo umetnostno bogastvo v Soški dolini. Leta 1924 je v Gorici bil med glavnimi pobudniki I. goriške umetniške razstave in med prvimi opozoril tudi na takratne mlade slovenske umetnike Vena Pilona, Lojzeta Spazzapana in Ivana Čarga.

Kulturnopolitični položaj Gorice je bil v preteklosti in je tudi danes gotovo občutljiv, a se kljub vsem hipotekam tu vedno najdejo ljudje, ki skušajo preseči ozke pregrade in uveljaviti tisto vlogo mesta, ki mu po svoji obmejni legi gre. Tega se dobro zavedajo pri goriškem Inštitutu za družbeno in cerkveno zgodovino, ki je pred kratkim zaključil, kot smo poročali v prejš-

dalje na 2. strani ■

POMEMBEN USPEH ZA GORIŠKE ŠOLE

V zvezi z vprašanjem slovenskega šolskega centra v Gorici in vprašanjem uvedbe slovenskega tečaja 150 ur beležimo v teh dneh dve pomembni novosti. Pokrajinski odbornik Slovenske skupnosti dr. Mirko Špacapan je konec oktobra posredoval v Rimu na ministrstvu za šolstvo glede odobritve slovenskega tečaja 150 ur. Za tečaj v italijanščini je bilo namreč že pred časom sporočeno, da je odobren, posredovanje dr. Špacapana pa je doseglo, da je ministrstvo potrdilo tudi tečaj v slovenščini. Tečaj prirejajo na srednji šoli Ivan Trinko v Gorici. Vpisalo se je dvajset tečajnikov, število, ki je bilo že zadostno za uvedbo tečaja, prav zato je bilo precejšnje presenečenje, ko domače šolske oblasti niso poskrbele za uvedbo slovenskega tečaja.

Tudi vprašanje slovenskega šolskega centra, ki naj bi ga gradili v južnem predelu Gorice v bližini industrijskega zavoda Galileo Galilei, se je premaknilo z mrtve točke. Ministrica za šolstvo Falcucci je namreč sporočila pokrajinskemu odborniku za šolstvo Špacapanu, da je vlada na

predlog deželne odbora Furlanije - Julijske krajine in goriške pokrajinske uprave dodelila 5.600.000.000 lir za gradnjo slovenskega šolskega centra v Gorici, kamor naj bi se preselile nižja srednja šola Ivan Trinko, klasični licej Primož Trubar, učiteljske Simon Gregorčič, trgovski strokovni zavod Ivan Cankar in goriške paralele trgovskega tehničnega zavoda Žiga Zois.

Gre za denarna sredstva, ki jih je vlada črpala iz fondov, ki so nastali z zakonom št. 318. Ta nakazuje denarna sredstva za gradnjo šol v krajih, kjer imajo dvojni pouk v isti stavbi. Rešuje se torej osnovni problem za uresničitev novega slovenskega šolskega centra v Gorici, se pravi denarno vprašanje. Seveda bo potrebno še veliko dela in časa, preden se bodo lahko slovenske šole preselile v nove prostore. Za enkrat pa je pouk v bivšem malem semenišču v Gorici. To edinstveno zgradbo, ki je last goriške nadškofije, namerava kupiti tržaška univerza, ki je pač ocenila zgradbo za zelo primerno stavbo, kjer naj bi se ustanovila goriška odseka tržaške univerze.

Pred 60 leti je bilo ustanovljeno posebno fašistično sodišče

V sredo, 5. t.m., je poteklo natančno 60 let, ko se je pod predsedstvom Benita Mussolinija sestala v Rimu vlada in odobrila vrsto ukrepov, ki so omogočili, da je fašistični režim izpopolnil svoj represivni mehanizem. Vlada je ta dan odobrila pet zakonskih osnutkov, ki jih je bil predložil tedanji pravosodni minister Alfredo Rocco. Šlo je za zakon, po katerem je bil odvzet mandat 120 poslancem, ki so v znak protesta bojkotirali dela v zbornici. Odobren je bil dalje zakon, po katerem so bile razpuščene vse politične stranke. Tretji zakonski ukrep se je tikal prepovedi protifašističnih listov, četrti je ustanavljal policijske konfinacije, peti pa je ustanavljal posebno sodišče za zaščito države.

To sodišče naj bi sodilo nasprotnikom fašističnega režima. Šlo je za zares posebno sodišče, saj mu niso predsedovali poklicni sodniki, temveč generali fašistične milice. Sodišče se je ravnilo po vojaških predpisih, veljavnih v vojnem času.

Prvotno je bilo predvideno, da bo posebno fašistično sodišče delovalo za dobo petih let, se pravi toliko časa, kot bi bilo

potrebno za odpravo vsakršne oblike opozicije črnemu režimu. Dejansko pa je bilo to sodišče odpravljeno z odlokom z dne 29. julija 1943, kar pomeni, da je delovalo skupno skoraj 17 let.

Sorazmerno največ žrtev med Slovenci in Hrvati

Prav malo italijanskih listov se je te dni spomnilo 60. obletnice ustanovitve tega zloglasnega sodišča. Noben italijanski list pa ni omenil dejstva, da je imelo posebno fašistično sodišče sorazmerno največ opravka s Slovenci in Hrvati v tedanji Julijski krajini. Po podatkih iz knjige »Aula IV.« je zdaj že pokojni prof. dr. Lavo Čermelj — decembra leta 1941 je bil sam obsojen na smrt, kazni pa mu je bila nato spremenjena v dosmrtno ječo — ugotovil, da je bilo pred Posebnim sodiščem skupno 978 obravnav s 5.619 obtoženci, od teh 131 obravnav proti Slovincem in Hrvatom s 544 obtoženci. Od 42 smrtnih kazni je bilo izvršenih 29 nad Slovenci in Hrvati. Iz teh podatkov izhaja, da je bilo gle-

nadaljevanje na 3. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 9. novembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Mladinski oder: »Živalce dogodivščine« (Drago Gorup); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Nediški zvon; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.10 Karst Brothers - glasbeni kabaret; 15.10-19.00 Spo. t in glasba ter prenosi z naših prireditve; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 10. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Liki iz naše preteklosti: »Marko Anton Plenčič«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cecilijanka 1985: moški zbor »Štmaver«, mešani zbor »Hrast« iz Dobrodobera ter mešani zbor »Franc Bergraj Sedej« iz Števerjana; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: Lahkih nog naokrog; 14.30 Mladinski pas: Glasbene skice; 16.00 Zbornik: Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Slovenske filharmonije; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 11. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Čas in prostor: Povejmo v žilvol; 15.00 Mladinski pas: Glasbene skice: Mladi mladim; 16.00 Zbornik: Razmišljanja o vsakdanjih stvarih; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Slovenske filharmonije; 18.00 Ivan Mrak: »Razsulo Rimljanovine«, tragedija; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 12. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Almanah: Raziskovanje in gibalne dejavnosti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Naši zbori na reviji »Corovivo« v Vidmu: mešani zbor »Sv. Jernej« z Opčin in deški zbor »Vesna« iz Križa; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Čas in prostor: Gospodarska problematika; 16.00 Zbornik: Od Milj do Devi; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Tri skladbe iz zbirke »Ptujске zapuščine«, izvajajo čembalist Miloš Petrovič; 18.00 Kulturni in družbeni odmevi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 13. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beleška - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: Odgovori v barvah; 14.30 Mladinski pas: Glasbene skice: Diskorama; 16.00 Zbornik: Na goriškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: zbor »Giovanni Battista Caudotti« iz Codroipa; 18.00 Četrtova srečanja: Pričevanja o Tigru; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 14. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beleška - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem domu v Trstu: mešani zbor »Milan Pertot« iz Borkovelj, moški zbor Novega Sv. Antona in Tržaški oktet; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Čas in prostor: Naš jezik - Ne prezrimo!; 15.00 Mladinski pas: Iz filmskega sveta; 16.00 Zbornik: Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 15. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana vodi Anton Nanut; 11.50 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h: Ta rožanski glas; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Poti do branja; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Letošnje mednarodno violinsko tekmovanje »Rodolfo Lipizer« v Gorici; 18.00 Dramska vetrovnica: Roman v nadaljevanjih: Alojz Rebula: »Senčni ples«; 19.00 Radijski dnevnik.

Veliko pričakovanje s konference na Dunaju

V slavnostni dvorani cesarske palače na Dunaju se je v torek, 4. t.m., začela četrta konferenca o evropski varnosti in sodelovanju. Predstavnik 35 držav, ki so pred 11 leti podpisale helsinško listino o sodelovanju in o spoštovanju človekovih pravic, sta pozdravila avstrijski zunanji minister Janakowitsch in zvezni kancler Vranitzky. Ta je dejal, da bo helsinški duh polno zaživel takrat, ko državne meje ne bodo več predstavljale nepremostljivih zidov med državami.

Konferenco na Dunaju spremlja kar 1.100 časnika. Ob prihodu ministrov in diplomatov je več skupin demonstrantov na miren način predstavilo svoje zahteve. Tako so se oglasili Judje s problemom težavnega izseljevanja iz Sovjetske zveze, pa še Kurdi, emigranti iz Romunije, Vzhodne Nemčije in iz Estonske, pa nekateri Južni Tirolci, ki so dvigali napise z zahtevo po samoodločbi na Južnem Tirolskem.

Po konferenci v Helsinkih so se predstavniki 35 držav podpisnic zbrali še v Beogradu in Madridu. Obkraj so se govorniške tribune spremenile v kraj za polemiko sprico mednarodne napetosti in številnih odprtih vprašanj v zvezi z resničnim spoštovanjem človekovih pravic.

Uvodnega zasedanja se niso udeležili vsi zunanji ministri povabljenih držav, ker nekateri še niso na Dunaju. Vsekakor sodelujejo pri konferenci vse evropske države razen Albanije, pa še Kanada in Združene države. Osrednji vprašanje zasedanja bosta razorožitev v Evropi in človekove pravice.

Poleg nastopov zunanjih ministrov v samem Hofburgu pa vlada veliko zanimanje za celo vrsto dvostranskih razgovorov in sej, ki se te dni vrstijo na Dunaju. V ospredju je seveda dvojno srečanje med ameriškim in sovjetskim zunanjim ministrom Shultzem in Ševardnadzejem. Združene države so v preteklih dnevih naslovile na Moskvo nove predloge, da bi se uresničili vsaj nekateri sklepi z vrha med Reaganom in Gorbačovom v Rejkjaviku, kar je potem vse propadlo zaradi spora o vesoljskem ščit. Tako Amerikanci predlagajo pogodbo o skrčenju strateške jedrske oborožitve velesil na polovico do leta 1991.

Ševardnadze je na Dunaju že opravil nekaj obiskov in srečanj. Tako se je kot edini predstavnik tujih držav vljudnostno predstavil avstrijskemu predsedniku Wald-

heimu, ki je v središču polemik zaradi nacistične preteklosti.

Na konferenci je že nastopil tudi italijanski zunanji minister Andreotti. Izjavil je, da mora imeti konferenca središčno vlogo v dialogu med Vzhodom in Zahodom. Neuspeh vrha v Rejkjaviku ne sme ustvarjati prevelikih skrbi, je dodal, saj so se tam tudi pokazale možnosti za sporazum o zmanjšanju oborožitve. Ravno v tem naj bi dunajsko zasedanje pomenilo korak naprej. Da je to možno, dokazuje uspeh konference v Stockholmu o razorožitvi v Evropi. Čeprav helsinške listine niso povsod v Evropi uresničevale, je vendarle ostala temeljni dokument za evropsko stvarnost. Andreotti je došel na Dunaj naravnost s Kitajske, kjer je bil z ministrskim predsednikom Craxijem.

—o—

Znanost in kultura...

■ nadaljevanje s 1. strani

nji številki našega lista, serijo predavanj o slovenski kulturi in umetnosti na Primorskem, ki so bila namenjena predvsem italijanskim someščanom. V okvir te pobude je sodil še ogled važnejših umetnostnih spomenikov v Soški dolini in zbirki Goriškega muzeja na Gradu Kromberk, kar je bilo nazorno dopolnilo izvajanja predavateljev v prostorih nekdanjega Centralnega semenišča, kjer deluje omenjeni goriški inštitut.

Ko komentiramo te in podobne dogodke, pridemo do spoznanja, kako sta prav poštena znanost in poštena kultura poklicani, da rušita predsodke med ljudmi, narodi in državami, to pa je tudi zagotovilo skladnega razvoja in pristnih medčloveških stikov na obmejnih območjih.

M. V.

POMEMBNA FUNKCIJA UREDNIKA Dr. KLEMENČIČA

Glavni in odgovorni urednik Družine, verskega lista, ki izhaja v Ljubljani, dr. Drago Klemenčič je bil na kongresu Svetovne zveze katoliškega tiska (UCIP) v New Delhiju v Indiji izvoljen za podpredsednika Zveze katoliških periodičnih listov. Predsednik Svetovne zveze katoliškega tiska je postal ravnatelj pariške založbe Bayard Jean Marie Brunot. Dr. Klemenčiču, ki je primorski rojak od Stomaža na Vipavskem, za pomembno funkcijo iskreno čestitamo.

Pomožni škof dr. Stanislav Lenič - 75-letnik

Dne 6. t.m. je dopolnil 75. leto starosti ljubljanski pomožni škof dr. Stanislav Lenič. Rodil se je v župniji Cerklje na Dolenjskem in je še kot otrok izgubil starše, tako da si je moral služiti kruh kot pastirček. Nadarjenega fantiča so nato poslali v šole; bil je najprej gojenec škofijske gimnazije v Šentvidu in nato bogoslovec v Ljubljani. Več let je bil škofijski tajnik, po prihodu iz zapora župnik v Sodražici, nato generalni vikar in od leta 1967 pomožni škof v Ljubljani.

Ljubljanski nadškof, metropolit dr. Šuštar je v Družini napisal, da sta »dve pod-

ročji posebna skrb in veselje škofa Leniča: duhovniški poklici, malo semenišče v Vipavi in veliko semenišče v Ljubljani ter zdomci in izseljenci po Evropi in drugod po svetu.« Jubilant je vrhovni dušni pastir vseh slovenskih zdomcev in izseljencev, ki jih je že velikokrat obiskal po vseh deželah, razen v Argentini, kamor se ni odpravil iz zdravstvenih razlogov.

Škofu dr. Leniču, ki se zanima tudi za zamejstvo, za lepi življenjski jubilej iskreno čestitamo in mu želimo še veliko zdravih let ter mnogo uspehov v njegovem poslanstvu.

ZVEZNO SODIŠČE JE ZAVRNILO PRIZIV

Jugoslovansko zvezno sodišče je potrdilo smrtno obsodbo, ki jo je bilo izreкло preteklega maja sodišče v Zagrebu proti Andriji Artukoviču, nekdanjemu notranjemu ministru v Paveličevi vladi. Priznalo ga je bilo za krivega vojnih zločinov in genocida. Artukoviča so bile izročile Jugoslaviji ameriške oblasti. Branilci so zaprosili za spremembo smrtne kazni za 86-letnega obtoženca. Zvezno sodišče je zahtevo označilo za neutemeljeno. Podobna priziva je bilo zavrnilo že hrvaško vrhovno sodišče in julija, na prvi obravnavi, tudi zvezno sodišče.

PRED 60 LETI JE BILO USTANOVLJENO POSEBNO FAŠISTIČNO SODIŠČE

■ nadaljevanje s 1. strani

de na število tedanjega slovenskega in hrvaškega prebivalstva v Italiji zdaleč največ žrtev tega posebnega sodišča med Slovenci in Hrvati. Razmerje je bilo 7,4:1 glede na procese in 8,6:1 glede na obtožence. Za štiri Slovence je bila obsodba na smrt spremenjena v dosmrtno ječo, in sicer ob sklepu drugega tržaškega procesa v decembru leta 1941 (glej knjigo »Slovenci v Italiji po drugi svetovni vojni«, Ljubljana - Trst 1975, str. 24).

Slovenci v Italiji se spominjamo 60-letnice ustanovitve posebnega fašističnega sodišča in se ob tej priložnosti predvsem klanjamo spominu njegovih žrtev, katerim tudi mi danes še veliko dolgujemo.

—o—

Za novega župnega upravitelja v Podgori pri Gorici je bil imenovan duhovnik Mauro Belletti. S slovenskimi verniki se je srečal 26. oktobra. Novi župni upravitelj je po narodnosti Italijan, a je nekoliko več slovenskega jezika. Vsekakor je prvi italijanski duhovnik, ki po drugi svetovni vojni prevzema nekoč trdno slovensko župnijo v goriški nadškofiji. Škofijska kurija in nadškof opozarjata, da slovenskih duhovnikov ni.

Boris Race - sedemdesetletnik

Pred nekaj dnevi je praznoval 70. obletnico rojstva znani slovenski zamejski politični delavec in organizator Boris Race, predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze. Jubilarita pozna takorekoč sleherni naš človek tako s Tržaškega kot z Goriškega in iz videmske pokrajine. Že dolgo let je namreč v prvih vrstah in na vodilnih mestih med Slovenci v Italiji, ki bijejo boj za priznanje in spoštovanje temeljnih narodnih pravic, se pravi boj za obstanek na lastni zemlji.

Boris Race je mož z mnogimi odlikami; toda kar mu mora vsakdo priznati, je predvsem dvoje: čut za stvarnost in spoštovanje za mnenje drugih, kar nikakor ne gre v škodo lastnemu prepričanju. Kot predsednik SKGZ je pokazal zares odlične organizatorične sposobnosti, saj je danes ta organizacija razpredena po vsem ozemlju

Z mašo v videmski stolnici, ki jo je daroval nadškof msgr. Battisti, se je v nedeljo, 2. t.m., končal v furlanski prestolnici mednarodni simpozij na temo: univerza in kulture evropskega Vzhoda ter Zahoda. Simpozija se je udeležilo kakih 200 univerzitetnih študentov iz mnogih zahodnoevropskih držav in iz Poljske ter Jugoslavije. Prisotnih je bilo tudi nekaj vseučiliških profesorjev ter nekateri rektorji. Mednarodni simpozij sta priredila Združene katoliških univerzitetnih študentov (FUCI) in Center za vseučiliške pobude s sodelovanjem univerze v Vidmu in pod pokroviteljstvom dežele Furlanije - Julijske krajine. Tako je prvi dan simpozija spregovoril tudi predsednik deželne vlade Biasutti, ki je poudaril mednarodno vlogo dežele Furlanije Julijske krajine, v katere okvir se vključuje tudi ta pobuda.

V nedeljo, zadnji dan simpozija, je najprej spregovoril rektor univerze v Krakovu na Poljskem prof. Gierozki, ki je med drugim naglasil, da Evropa ne zaobjema samo držav Evropske gospodarske skupno-

KAJ BO Z RADIKALNO STRANKO?

V Rimu se je v nedeljo, 2. t.m., končal 32. kongres radikalne stranke. Z veliko večino so odobrili resolucijo, ki postavlja nekakšen ultimat: do konca tega leta se mora število vpisanih članov povečati od sedanjih 5.000 na 10.000, do konca januarja pa je treba zbrati še nadaljnjih 5.000 članov. Če se ta dva pogoja ne bosta uresničila, bo radikalna stranka razpuščena. V obratnem primeru, to je, če bosta oba pogoja izpolnjena, pa bo februarja prihodnjega leta znova sklican strankin kongres. Kot je v svojem govoru poudaril Marco Pannella, je bil kongres le prekinjen in se bo februarja nadaljeval. Seveda če bosta izpolnjena že omenjena pogoja. V pričakovanju dogodkov ostaja strankino vodstvo v svoji sestavi do konca januarja nespremenjeno. Članska izkaznica stane 150 tisoč lir letno.

v deželi Furlaniji Julijski krajini, kjer prebivajo Slovenci, in je s svojo razvejanostjo pomemben dejavnik v kulturnem, družbenem in gospodarskem življenju slovenske narodne manjšine v Italiji. Ob tej priložnosti ne gre pozabiti tudi bogate publicistične dejavnosti Borisa Raceta, saj povsem upravičeno velja za enega vodilnih političnih piscev med manjšino.

Za pomembni življenjski jubilej mu iskreno čestitamo in mu voščimo še mnogo zdravih let, da bi pri krepkem zdravju dočkal predvsem to, kar je glavni smoter njegovega javnega delovanja: globalno zaščito slovenske narodne skupnosti.

—o—

Predsednik slovenske vlade Dušan Šinigoj se je vrnil z obiska na Kitajskem. Na poti domov se je ustavil na Tajskem.

Odnosi med Vzhodom in Zahodom - vloga univerze

sti, temveč tudi države, kot so Madžarska, Češkoslovaška in Poljska, se pravi dežele, ki so neločljiv del evropske kulturne tradicije in se danes vse zavzemajo za kulturni dialog. Drugi predavatelj je bil rektor univerze v Innsbrucku v Avstriji prof. Kromer, ki je dejal, da je znanost neodvisna od raznih ideologij, ki je nikakor ne smejo utesnjevati ali kakorkoli pogojevati. Opozoril je, kako se uresničujejo razne pobude, ki predvidevajo sodelovanje na akademski ravni. Tako obstaja konferenca rektorjev univerz z območja Alpe-Jadran, obstaja pa tudi načrt, naj bi se sklicala konferenca rektorjev z evropskega Vzhoda in Zahoda. Rektor videmske univerze prof. Frilli pa je spomnil, da postaja aktualen predlog o študijskih bivanjih na posameznih univerzah z območja Alpe-Jadran, izpite, ki bi jih študent polagal, pa bi priznala tudi matična univerza.

—o—

IZPUSTILI SO JETNIKA

Po dolgem jetništvu je pred dnevi prišel na svobodo ameriški državljani David Jacobssen, ki so ga bili maja lani ugrabili muslimanski skrajneži v Libanonu. Jacobssen, ki je bil talec nad 500 dni, je bil osvobojen 2. t.m. v Zahodnem Bejrutu in je kmalu zatem zapustil Libanon na krovu nekega helikopterja. Helikopter je pristal na Cipru. Vest o osvoboditvi ameriškega državljanca je javila tudi tajna organizacija »Islamska Jihad«, ki je poleg Jacobssena lani in predlanskim ugrabila še druge tuje državljane, ki jih ima še zdaj v rokah. Vztrajno se širijo govorice, da utegne priti na svobodo še en ugrabljeni Amerikaneč, časnikar Tery Anderson.

MINISTER FORMICA JE BIL V BEOGRADU

V Beogradu se je konec prejšnjega tedna končalo petnajsto zasedanje italijansko-jugoslovanskega mešanega odbora. Predsedovala sta mu zunanje-trgovinska ministra Formica in Krekič. V jugoslovanski prestolnici so se sporazumeli, da bosta obe državi nadaljevali na poti poglobljanja gospodarskega sodelovanja in bosta skušali čimprej premostiti težave, ki so se pojavile v zadnjem času. Rim se je obvezal, da bo branil jugoslovanske koristi pri Evropski gospodarski skupnosti.

Med stvarnejše obveznosti, ki so jih sprejeli na tem zasedanju, spada sporazum o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju in o italijanskem financiranju jugoslovanskih nakupov kmetijskih strojev in naprav za težko industrijo. Italija bo te nakupe kreditirala s 70 milijoni dolarjev po zelo dobrih pogojih. Italijansko delegacijo je sprejel tudi predsednik Zveznega izvršnega sveta Mikulič.

VEČER V DSI V TRSTU

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 10. novembra, na sporedu KULTURNO ZGODOVINSKI SPREHOD PO CERKLJANSKEM (z diapozitivi), ki ga bo vodil znani kulturni delavec prof. Tomaž Pavšič iz Idrije. Začetek ob 20.30.

PREVERJANJE NA DEŽELNI RAVNI

V sredo, 5. t.m., je bilo srečanje med deželnimi tajništvi šestih strank večine v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Preverjanje so zahtevali socialisti. Izrekli so se tudi za vrsto dvostranskih sestankov in že napovedali srečanje s socialnimi demokrati. Krščanska demokracija pa dvostranskim srečanjem nasprotuje, ker pravi, da se ta-

Sklad »Mitja Čuk« in Zveza slovenskih kulturnih društev vabita na

KONCERT SLOVENSKEGA OKTETA ZA SKLAD »MITJA ČUK«

V ponedeljek, 10. novembra, ob 20.30, v tržaškem Kulturnem domu.

ko le zavlačuje preverjanje. Po njenem mnenju ne sme priti do nobenega zastoja v zakonodaji in upravnih dejavnostih.

Deželno vodstvo komunistične partije je objavilo kritično noto o podpisu pogodbe med deželnim odborom in javno družbo ITALSTAT glede uresničevanja velikih javnih del v Furlaniji-Juljski krajini. Po mnenju komunistov je dobila ITALSTAT prevelike pristojnosti. Poleg tega ni dovolj zajamčeno upoštevanje krajevnih podjetnikov in delovne sile, nujno pa bi še bilo večje soodločanje deželnega sveta.

Deželni odbor je medtem odobril besedilo zakonskega osnutka o ureditvi prevoza na deželnem ozemlju. Pripravil ga je odbornik Di Benedetto. V svojem posegu je poudaril, da mora dežela izkoristiti mednarodno vlogo, ki sta ji jo prisodili zgodovina in zemljepisna lega.

—o—

Srhljiva nesreča na Opčinah. Zaradi okvare na gorilniku za centralno kurjavo na metan je ogljikov monoksid povzročil smrt 51-letnega Daria Stolfe in njegove žene Marie Luise Zucchi. 14-letna hči Francesca se bori s smrtjo. Zakonca Stolfa sta bila predavatelja na tržaški univerzi. Ze nekaj let je družina bivala v lepi hiši na Proseški cesti na Opčinah.

Slovenski oktet za sklad »M. Čuk«

V ponedeljek, 10. novembra, se bo vsem ljubiteljem slovenske pesmi nudila izredna prilžnost: v tržaškem Kulturnem domu bo za Sklad »Mitja Čuk« nastopil svetovno znani Slovenski oktet.

Člani te naše reprezentativne skupine Danilo Čadež, Igor Ziernfeld, Jože Banič, Peter Ambrož, Peter Bedjanič, Tomaž Tozon, Marjan Stefančič in Peter Čare so s svojim umetniškim vodjo Antonom Nanutom širokosrčno prisluhnili potrebam Sklada »Mitja Čuk« in mu namenili celovečerni dobrodelni koncert.

Organizacija tako zahtevnega večera bo mogoča s pomočjo Zveze slovenskih kulturnih društev.

Slovenski oktet, ki letos slavi petindesetletnico, je ponesel svojo umetnost in slovensko pesem po vsem svetu. Gostoval

Pod pokroviteljstvom tržaške univerze in Inštituta Gramsci v Rimu ter s finančnim prispevkom Tržaške hranilnice in Tržaške kreditne banke bo od 13. do 15. novembra v Trstu italijansko-jugoslovanski zgodovinski študijski simpozij »Trst 1941-1947«: od italijanskega napada na Jugoslavijo do mirovne pogodbe. Simpozij prireja inštitut Gramsci v Furlaniji-Juljski krajini v sodelovanju z deželnim inštitutom za zgodovino osvobodilnega gibanja v Furlaniji-Juljski krajini iz Trsta, Inštituta za zgodovino delavskega gibanja iz Ljubljane, Centra za idejno in teoretično delo Vladimir Bakarič iz Zagreba, Slovenskega raziskovalnega inštituta iz Trsta in Centra za zgodovinske raziskave iz Rovinja, ki dela v sklopu Unije Italijanov iz Istre in z Reke.

Prišlo bo torej do prvega velikopoteznega dvostranskega simpozija o kočljivem obdobju polpreteklosti. To je nekako nadaljevanje seminarjev — in publikacij — o tržaški polpretekli zgodovini, ki jih je zadnja leta prirejala tržaška federacija komunistične partije, vendar tokrat ne gre za interno zasedanje, temveč za mednarodno pobudo na ravni strokovnih ustanov. Program predvideva nastop cele vrste uglednih zgodovinarjev iz Italije in Jugoslavije, ki so specialisti za omenjeno časovno razdobje in ki imajo za seboj večinoma že monografije in razprave o

teh vprašanjih. Poleg tega bo še nekaj referentov z drugih področij.

Uvodna referata bosta imela v četrtek, 13. novembra, popoldne, prof. Elio Apih iz Trsta, ki bo govoril o Juljski krajini od razpada Avstro-ogrske do nastopa druge svetovne vojne, in dr. Milica Kacin Wohinz iz Ljubljane, ki bo predavala o kulturnih, političnih in narodnostnih značilnostih položaja Slovencev in Hrvatov pod Italijo med obema vojnama.

Naslednja dva dneva bodo referati dopoldne in popoldne, obravnavali pa bodo italijanski napad na Jugoslavijo, razvoj partizanstva, kolaboracionizem v Juljski krajini, spore ob meji, mednarodne dimenzije tržaškega vprašanja, položaj tržaških Slovencev v prvem povojnem obdobju, narodnostna razhajanja med italijanskimi in jugoslovanskimi partizanskimi silami, položaj Italijanov v Istri v prvem povojnem času in v času begunskega vala, gledanje na tržaško vprašanje pri jugoslovanskih komunistih, pri italijanski krščanski demokraciji, pri italijanskih socialistih in pri italijanskih komunistih, vedno na vsedrjavni ravni.

Poleg uvodnih referentov bo predavalo še 20 uglednih strokovnjakov. Ob koncu vsakega delovnega dne bo tudi razprava.

Podpisan sporazum, ki zanima pristaniščnike v Trstu

Vodstvo tržaške pristaniške ustanove in zastopniki sindikatov so podpisali sporazum o prilagoditvi dela v pristanišču potrebam, ki jih postavljajo finančne težave in novi vidiki organizacije dela. Na podlagi vladnega odloka o kritju dolgov pristaniških ustanov in zmanjšanju števila delovne sile so tudi pregledali položaj v tržaškem pristanišču in izračunali, da potrebuje skupno 950 zaposlenih. Trenutno jih je 400 odveč, ki jih bodo predčasno upokojili v teku dveh let ali pa jih bodo začasno vpisali v dopolnilno blagajno.

Medtem se nadaljujejo polemike med samimi pristaniščniki zaradi nedavnih notranjih volitev, ki naj pripravijo pot uradnim volitvam novega vodstva Enotne družbe tržaških pristaniških delavcev sredi meseca. Tiskovno sporočilo deželnih tajništva sindikatov za prevoze CGIL, CISL in UIL ugotavlja, da je bila volilna udeležba šibka in da pristaniščniki niso še dojeli pomena sporazuma med tremi sindikati o skupnem nastopu pri teh volitvah, kar je v pristanišču velika novost spričo teže, ki jo imajo komunisti. Dejansko se je na notranjih volitvah od 23. do 25. oktobra pokazalo, da je dobil večino dosedanja konzul in občinski svetovalec komunistične partije Pavel Hikel, čeprav ni kandidiral in čeprav so vsi trije sindikati skupno predstavili kandidato Vincenza Marinellija.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

GOSTOVANJE SLOVENSKEGA LJUDSKEGA
GLEDALIŠČA IZ CELJA

Georges Feydeau

BOLHA V UŠESU

Režija Vinko Möderndorfer

V soboto, 8. novembra, ob 20.30 — ABONMA
RED B in F (prva in druga sobota po premieri)
V nedeljo, 9. novembra, ob 16.00 — ABONMA
RED C in G (prva in druga nedelja po premieri)

SLIKARSKA RAZSTAVA

V Peterlinovi dvorani, Donizettijeva 3, bo v ponedeljek, 10. novembra, otvoritev slikarske razstave Claudie Raza. Otvoritev bo ob 20. uri.

Iz Goriške

PRELEP NASTOP SLOVAŠKE FILHARMONIJE V GORICI

V gledališču Verdi v Gorici je 23. oktobra nastopila Slovaška filharmonija in žela prodorno uspešno odobravanje pri številnem občinstvu. Pod taktirko Bystrika Rezuche je eden najboljših evropskih orkestrov podal zanimiv in izredno zahteven program. Beethovnov »Egmont«, široko dramatičen z živahnim prelitjem v finalu je odprl bogat program, sledila je IV. simfonija istega skladatelja v prav tako močni melodični zasnovi.

Cecilia Fusco je v drugem delu odpela Beethovnov »Ah, perfido«, ki jo le redko izvajajo zaradi izredne težavnosti. Znana sopranistka je v tem solospjevu pokazala vso svojo nadarjenost in tehnično sposobnost. Zaključni del sporeda je predstavljala Dvorakova »Suite tcecha« op. 39, privlačna skladba, zanimiva v svoji živahnosti in nenadnih menjavah v barvitosti izvajanja.

Izven programa je Rezucha s srečno roko izbral še zadnji del Beethovne VII. simfonije, ki je bila pod njegovo večšo taktirko izvedena prav tako brezhibno kakor ostali program.

L. Q.

NOVA KNJIGA O KANALSKI DOLINI

Založništvo tržaškega tiska je pred kratkim izdalo knjigo z naslovom »Valbruna-Ovčja vas«. Napisal jo je Mario Gariup, župnik v Ukvah. Knjiga opisuje ljudi in dogodke v že omenjeni vasi v Kanalski dolini. Založba napoveduje skorajšnji izid knjige v slovenskem prevodu.

S TRŽAŠKEGA

Ssk PRI ODBORNIKU BARNABI

Zastopstvo deželne vodstva Slovenske skupnosti, v katerem so bili deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni predsednik Marjan Terpin ter člana tajništva dr. Zorko Harej in Marij Maver, je v ponedeljek, 3. novembra, imelo v Trstu dolg razgovor z deželnim odbornikom za kulturo in šolstvo Dariom Barnabo, ki ga je spremljal dr. Nicolò Molea.

Na sestanku so razpravljali o študiji Delovne skupnosti Alpe-Adria o položaju manjšin, pri kateri za svoje področje sodeluje tudi deželna uprava Furlanije-Juljske krajine; o mladinskem festivalu manjšin, ki ga za prihodnje leto načrtuje v Trstu urad evropskega parlamenta za manj razširjene jezike v sodelovanju s krajevnimi slovenskimi mladinskimi predstavniki; o finančni krizi Slovenskega stalnega gledališča in o uspehih in težavah slovenskih kulturnih društev in ustanov v deželi.

Slovenska skupnost je o vsem tem prikazala svoja stališča in se zavzela za tvoren odnos deželne uprave do omenjenih vprašanj. Po podobnem razgovoru je deželni odbornik Barnaba med drugim naglasil, kako želi deželna uprava še naprej posvečati veliko pozornost slovenski kulturni ustvarjalnosti.

Novo slavlje za senatorja Lavšeta

Ellis Island je otok ob vhodu v newyorško pristanišče, na katerem stoji ogromen kip svobode, simbol svobodnega ljudstva Amerike. Letos poteka sto let, odkar je bil kip postavljen, zato so organizirali številne prireditve in tudi uradno proslavitev. Med drugim so ob tej priložnosti podelili tudi priznanja v obliki posebnih medalj najbolj zaslužnim ljudem, med katerimi je tudi znani ameriški senator slovenskega porekla Frank Lavše, ki je lansko leto praznoval svojo 90-letnico. Ob tem jubileju mu je Slovenski ameriški inštitut, ki mu predseduje prof. Edi Gobec, pripravil tudi posebno slavnostno knjigo. Od tega inštituta smo prejeli tudi daljše poročilo o podelitvi medalje Ellis Island znanemu senatorju, poročilo, ki ga tukaj prinašamo v povzetku.

Dne 10. oktobra letos so slovenski listi in radijske oddaje objavile posebno novico: »Senator Franko Lavše je bil izbran za enega od prejemnikov častne medalje Ellis Island!« To razveljavljeno novico je odbor za proslavo 100-letnice obstoja kipa svobode pravkar sporočil Ameriškega slovenskega inštituta.

Proslava je bila določena za 28. oktober. Organizatorji so ob tej priložnosti podelili 80 medalj Ellis Island najbolj uglednim Američanom, v priznanje njih izrednemu doprinosu Ameriki. Prejemniki te medalje so bili izbrani izmed narodnih skupin, ki simbolizirajo ameriško svobodo, dobrotelstvo, javno udejstvovanje in narodnokulturni doprinos Ameriki.

Meseca avgusta letos so organizatorji povabili Ameriško slovenski inštitut, ki že več desetletij raziskuje in objavlja študije o pomembnih dosežkih Slovencev in pripadnikov drugih narodnih skupin, naj predlaga imena slovenskih kandidatov za to veliko priznanje. Svoj program je odbor za proslavo objavil v glasilu »USA today« in v vodilnih ameriških listih, da bi tako zagotovil kar največje sodelovanje vseh narodnih skupin v Ameriki.

Ameriško slovenski inštitut seveda ni imel nobene težave pri izbiri svojega kandidata. Predlagal je omenjenemu odboru sen. Franka Lavšeta, velikega ameriškega politika, javnega delavca in narodnjaka, ki je zaslovel v javnosti kakor tudi po besedah predsednika Reagana kot »Lincoln iz zvezne države Ohio«. Predlog so podprli

tudi ugledni slovenski ljudje v Washingtonu, zastopnica mesta Cleveland v ameriškem kongresu ter Cleveland Club in drugi.

Toda to še ni pomenilo, da bo sen. Frank Lavše med kandidati za prejem omenjene medalje tudi prodril, saj obstaja v Ameriki vsega skupaj nad 200 narodnih skupin, medtem ko je bilo določenih le 80 slavnostnih medalj. In v resnici so organizatorji sklenili, da izločijo vse tiste skupine, za katere se ob podpisu prebivalstva leta 1980 ni prijavilo vsaj 200.000 pripadnikov. In Ameriško slovenski inštitut je prejel obvestilo, da je pri tem izboru narodnih skupin odpadla tudi slovenska.

Vodja inštituta, prof. Edi Gobec, je na odbor naslovil zaradi tega posebno pritožbo, v kateri je navajal, da prispevek kakega naroda Ameriki ni pogojen s številom njegovih pripadnikov oz. izjavljencev. Po takem merilu bi npr. mati Terezija v Indiji nikoli ne mogla prejeti kake nagrade za svoje izredno delo. Kar zadeva popis prebivalstva leta 1980, pa je bil prav v tem pogledu pogržen, podcenjevanje narodne skupine, ki ne izhajajo z anglosaškega območja, npr. Slovence in Slovake, kar so uradniki, ki so vodili popisovanje, tudi javno priznali. Namreč, da je pri omenjenem popisu obstajala možnost, da je potekal v prid anglosaški in v škodo drugim narodnim skupinam.

Pritožba je, hvala Bogu, imela uspeh, in narodna skupnost Slovencev je bila spet uvrščena med ožji izbor. In potem, 10. oktobra, je Ameriško slovenski inštitut prejel po telefonu razveseljujočo novico.

Slavlje za 100-letnico kipa svobode bo potekalo zelo dostojanstveno, vršile se bodo številne tiskovne konference, slavnostni govori, prireditve, za prejemnike medalje bo posebna slavnostna večerja v hotelu Waldorf-Astoria itd.

Ameriški Slovenci so izredno navdušeni, saj bo sen. Frank Lavše kot prejemnik te pomembne medalje uradno veljal za predstavnika njihove narodne skupnosti, pripadajoče vsem stanovom in poklicem, od gospodinje in delavca pa do Lincolna iz Ohia.

Novica je razveselila tudi slovenske rojake po vsem svetu, ki za to veliko priznanje slovenskega senatorju in ameriškim Slovincem iskreno čestitajo.

Kitajska se korenito spreminja

Deng Xiao Ping, oče »novega kitajskega toka«, je zatrdil italijanskemu ministrskemu predsedniku Craxiju, da bodo gospodarske reforme, ki so jih postopoma uvajali zadnjih osem let, nujno privedle do preosnove kitajskega političnega sistema. Ta reforma bo veliko bolj zapletena, kot je bila gospodarska reforma in je kitajsko politično vodstvo, po trditvah Denga, še vedno ni izrazilo dovolj jasno. Šlo bo predvsem za decentralizacijo odločanja in za spremembo razmerij med komunistično stranko in državnimi organi.

Srečanje z 82-letnim kitajskim voditeljem je nedvomno pomenilo višek Craxijevega uradnega obiska na Kitajskem, ki se je končal pred dnevi. Ministrskega predsednika je spremljal na tej poti zunanji minister Andreotti.

Sam Craxi je kmalu po srečanju z Dengom Xiao Pingom na tiskovni konferenci dejal, da je priletni kitajski voditelj pri

odličnem zdravju. Na začetku srečanja se je tudi spomnil prijateljstva, ki ga veže z nekdanjim predsednikom republike Sandrom Pertinijem. Kmalu nato se je Craxi odpravil na obisk h glavnemu tajniku Kitajske komunistične partije Hu Yaobangu, ki je bil pred štirimi meseci na uradnem obisku v Italiji. Rezultati tega srečanja se v marsičem krijejo z dosežki sestanka z ministrskim predsednikom Zhaom Ziyangom. Tudi tu so italijanski gostje lahko ugotovili, da se bo politika odpiranja Kitajske navzven nadaljevala. Obojestranski odnosi so se zadnja leta močno krepili, še vedno pa je veliko neizkoriščenih priložnosti za njihovo poglobitev.

O tem sta ministrski predsednik in zunanji minister spregovorila tudi med tiskovno konferenco. Razorožitveno vprašanje in položaj, ki je nastal po vrhunskem sestanku v Rejkjaviku, sta bila marsikdaj

nadaljevanje na 7. strani ■

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Slovenska samobitnost in pisatelj«

V izložbah slovenskih knjigarn na Tržaškem in v Gorici se je te dni pojavila knjiga s pomembnim naslovom: Slovenska samobitnost in pisatelj. Avtor te knjige je znani slovenski pesnik Ciril Zlobec, ki je bil tudi eno leto predsednik Društva pisateljev Jugoslavije in ki v vsej povojni dobi zavzema vidno mesto v Zvezi komunistov Slovenije, pred kratkim pa je postal tudi podpredsednik Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Ciril Zlobec je doma iz Ponikev pri Tomaju na Krasu, kjer se je rodil pred 60 leti.

Knjiga je torej zanimiva iz dvojnega razloga: ker obravnava silno aktualno temo in ker je njen avtor eden vidnejših slovenskih književnikov s političnimi odgovornostmi v današnji slovenski stvarnosti.

Ciril Zlobec je v tej knjigi zbral eseje, ki jih je napisal od srede 70-ih let do danes in ki obravnavajo aktualne probleme slovenske družbe. Pred vsakim sestavkom pa najdemo zanimiv komentar, ki navaja predvsem razloge in okoliščine, v katerih so nastali posamezni eseji. Knjiga obsega pet poglavij z naslednjimi naslovi: Kako ponesti sebe k drugim, Jedrska vojna, ki še traja, Samospraševanje, Za nacionalno bitnost in

Smo Slovenci kulturno zaostal narod? Ze iz teh naslovov je razvidna snov, ki jo avtor obravnava v knjigi. O svojem zadnjem delu avtor takole pravi: »V knjigi se ukvarjam z vprašanji in dilemami slovenske samobitnosti predvsem z vidika naših notranjih težav in nasprotij, tako med nami samimi kot v odnosu do drugih v jugoslovanski skupnosti narodov in narodnosti. Kot marsikdo drug pred mano in hkrati z mano ugotavljam, nadaljuje Ciril Zlobec, da pomeni nova oblika unitarizma, ki ga razgaljajo med drugim tudi ponavljajoči se poskusi, kako zamenjati nacionalno zavest z državnim patriotizmom, kulturno, nacionalno in družbeno nevarno, ki se ji moramo ne samo upirati, ampak jo tudi odpraviti, vendar nas to ne sme potisniti v izolacijo, zaradi tega se ne smemo umakniti v kulturni in nacionalni geto. Pretok kulture mora biti v vse smeri odprt, nadaljuje avtor, torej v našem primeru tudi in najprej v jugoslovanski prostor in za vse plodne tokove iz njega k nam, toda hkrati moramo imeti dovolj poguma in biti kritično dovolj ozaveščeni, da bomo lahko sproti zavračali vse politične motnjave, ki prihajajo med nas in med nas tudi pod krinko kulture, bratstva in enotnosti.«

»Pri pisanju te knjige, zaključuje Ciril Zlobec, se nisem izmišljal nikakršnih teorij in teoremov o slovenskem nacionalnem vprašanju, temveč sem samo in ves čas z vso odgovornostjo pred samim sabo in pred slehernim bralcem, ki bo segel po njej, sproti zapisoval svoje izkušnje, spoznanja in počutje v tem zadnjem obdobju, ko se morda ne sprašujemo več toliko, kdo in kaj smo, temveč si vse bolj prizadevamo, da bi si odgovorili na vprašanje, ki iz te vednosti o sebi izhaja: Kako je z nami zdaj in tu?«

Knjigo »Slovenska samobitnost in pisatelj« je izdalo Založništvo tržaškega tiska, opremil jo je Graficenter iz Trsta.

Prejeli smo

Okrogla miza v Celovcu

V okviru avstrijskega tedna knjige na Koroškem, ki se ga udeležuje tudi Mohorjeva družba v Celovcu, prireja vseslovenska literarno-kritična revija Celovski zvon v veliki dvorani Gospodarskega inštituta na Kempfstrasse 1 (pri WIFI) v Celovcu v ponedeljek, 10. novembra 1986, ob 19. uri, okroglo mizo na temo: »Skupni kulturni prostor Alpe-Jadran-Panonija — ali obstaja — ali ga potrebujemo — kaj lahko zanj storimo?«

K okrogli mizi so povabljeni uredniki tistih kulturnih časopisov oz. založb, ki po svojem konceptu in delovanju vsaj deloma že odgovarjajo na diskusijsko vprašanje, pri čemer pa zaradi časovne ekonomije seveda nismo mogli upoštevati vseh, katerih mnenja bi sicer radi slišali. Vsak od osmih povabljenih udeležencev bo pripravil kratko izhodiščno stališče, nato pa bo razprava, v katero bodo lahko posegali tudi diskutanti iz publike. Ob tej priložnosti bo kratko predstavljena tudi najnovejša knjiga enega izmed udeležencev, prof. Györgyja Sebestyena: Die Werke der Einsamkeit, zal. Styria v Gradcu.

Povabljeni so naslednji uredniki: Dr. Reginald Vospersnik iz Celovca - vodja diskusije; Dr. Franc Bučar iz Ljubljane - za revijo Celovski zvon; Prof. György Sebestyen z Dunaja - za revijo Pannonia; Dr. Hans Kitzmüller iz Krmina pri Gorici - za založbo Braitan; Dr. Aleš Lokar iz Trsta - za revijo Most; Prof. Boris Pahor iz Trsta - za revijo Zaliv; Dr. Alberto Francesconi iz Benetk - za revijo La Rivista di Alpe-Adria; Ernst Gayer, inž. iz Celovca - za revijo Die Brücke. Delovni jezik bo nemščina, sicer pa lahko udeleženci diskutirajo tudi v svoji materinščini, za prevod v nemščino bo poskrbel organizator.

Predsednik društva prijateljev revije Celovski zvon
Janko Merkač

STIKI MED SLOVENSKIMI IN FURLANSKIMI DUHOVNIMI

Po poletnem premoru se obnavljajo že tradicionalna srečanja med slovenskimi in furlanskimi duhovniki z obeh strani meje. Prvo pastoralno in prijateljsko srečanje je bilo v dolini Trente konec junija leta 1983, zadnje, šestnajsto po vrsti, pa v Kanalu 13. oktobra letos. Srečanja se je udeležilo 16 duhovnikov, med katerimi je bilo tudi nekaj novih obrazov.

Udeleženci soglasno menijo, da so takšna srečanja, ki imajo izrazit pastoralni značaj, vsestransko koristna in zanimiva ne samo po temah, ki se obravnavajo, temveč tudi po zares bratskih odnosih, ki so se vzpostavili v zadnjih treh letih med duhovniki z obeh strani meje.

Prihodnje, 17. srečanje, bo v Briščah pri Podbonescu 24. t.m.

(Iz lista Dom, 19.10.86)

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
v Kulturnem domu v Gorici

GOSTOVANJE SLOVENSKEGA LJUDSKEGA
GLEDALIŠČA IZ CELJA

Georges Feydeau

BOLHA V UŠESU

Režija Vinko Möderndorfer

V ponedeljek, 10. novembra, ob 20.30 - ABONMA
RED A

V torek, 11. novembra, ob 20.30 - ABONMA
RED B

Za ponedeljkovo predstavo bo vozil tudi avtobus, po sledečem razporedu: Poljane 19.45, Dobrdo (pred občino), 19.50, Jamlje (gostilna Pahor), 19.55, Dol (pri spomeniku) 20.00, Gabrje (trg) 20.05, Sovodnje (pred Kulturnim domom) 20.10, Standrež (trg) 20.15.

Trubarjeva »Ena dolga predgovor«

Ob štiristo obletnici smrti Primoža Trubarja je Cankarjeva založba iz Ljubljane izdala ponatis Trubarjeve teološke razprave »Ena dolga predgovor« ter spremno študijo, ki jo je napisal Jože Rajhman.

Trubarjeva »Ena dolga predgovor« je izšla leta 1557 kot predgovor k delu »Ta prvi dejl noviga testamenta«. V tem svojem teološkem razmišljanju je Trubar obdelal vprašanje opravičenja človeka pred Bogom. Nauk o opravičenju človeka pred Bogom je bil za Trubarja najstarejši nauk, najvišja umetnost in najuporabnejša modrost, služil pa naj bi zveličanju vsakega kristjana.

Med razlogi, ki jih Trubar našteva, kot razloge, ki so ga napolnili k pisanju »Enen dolge predgovori«, je na prvem mestu neznanje v verskih rečeh, na drugem mestu neznanje tujih jezikov, na tretjem mestu pa stiska pred Turki. V nemškem predgovoru pa daje Trubar svojemu početju nekolikanj drugačen poudarek. Svoje delo utemeljuje predvsem s stisko pred Turki. Slovenska in hrvaška knjižna dela naj bi pomagala v obrambi pred Turki. Slovenci in Hrvati naj bi preko le-teh videli, da Evropa skrbi zanje in jim hoče pomagati.

»Ena dolga predgovor« je v Trubarjevem opusu pomembna še iz enega razloga: gre za prvo razpravo, ki ni zgolj ljudsko poučevalna, temveč nosi obeležja teološko znanstvene razprave. Franz Schnurrer, Nemec, ki je leta 1799 v Tübingenu izdal študijo z naslovom Slovanski tisk v Wüttembergu v 16. stoletju označuje Trubarjevo Eno dolgo predgovor za teološki traktat. Jože Rajhman tako ugotavlja, da to Trubarjevo delo presega okvir poljudnega spisa in ima prizvok znanstvene obravnave predmeta. Kot tako je namenjeno bolj samostojnemu in bolj ukemu bralcu. Delo kaže, da je Trubar tedaj že premagal svoj prejšnji strah, da slovenščina morebiti ni primeren jezik za bolj učeno razpravljanje, na drugi strani pa kaže, da je Trubar menil, da se je že oblikoval določen krog slovensko beročih ljudi, ki so sposobni spoprijeti se tudi z zahtevnejšimi teksti.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
MIHA MATE

ŠIROKA USTA

Izvaža Stane Starešinič

V sredo, 12. novembra, ob 20.30 v Kulturnem
društvu »I. Grbec« v SKEDNJU

Veter kot alternativna energija

Jedrska nesreča v Černobilju je svetovni javnosti pustila globoko sled in jasno je, da se je po njej spremenil pogled na izkoriščanje jedrske energije v svetu. Vse bolj aktualno postaja vprašanje izkoriščanja t.i. alternativnih energetskega virov, kot so sončna toplota, morje, geotermična energija in vetrovi.

NOVOSTI ZA PREDUJEM SAMOOBDAVČENJA

Finančno ministrstvo je pred dnevi objavilo okrožnico, po kateri sta letos dve novosti za predujem samoobdavčenja. Do konca novembra bo namreč treba plačati 92 odstotkov davka za dohodke IRPEF ter za krajevni davek na dohodke ILOR.

Za fizične osebe so prvega januarja pričele veljati olajšave za alikvotni davka IRPEF. Zaradi tega utegne kdo plačati letos manjši predujem kot lani. Davkoplačevalec ima zaradi tega pravico, da predujem zaračuna na podlagi letošnjih, ne pa laniških dohodkov.

Seveda mora biti izračun pravilen in obvezni predujem dejansko manjši kot lani. Če pa bi bil predujem letos večji in bi davkoplačevalec kljub temu plačal manj kot 92 odstotkov dolžnega davka za leto 1986, bo zapadel sankcijam, to je dodatnemu davku za 15 odstotkov ter letnim obrestim za 12 odstotkov.

Tudi za ILOR bo treba novembra plačati 92 odstotkov dolžne vsote. Vendar bo letos samostojni dodatek odpravljen ter bo vključen v ILOR, ki se bo dvignil od 15 na 16,2 odstotka. Z letošnjim letom bo tako en sam znesek z enim samim obrazcem.

Izkoriščanje vetra v energetske, oz. pogonske namene je zelo stara zadeva. Dovolj je, da pomislimo na jadralnice oziroma na mline na veter, ki so stari že tisoč let in več, pa lahko takoj uganemo, da je človek že od davnine znal izkoriščati vetrove, da so mu poganjali ladje in različne stroje, mline in črpalke. Od tod do izkoriščanja vetra za proizvodnjo električne energije, je le korak. Jasno je, da je sodobna doba še posebej pozorna za alternativne energetske vire. Sodobna tehnologija pa omogoča gradnjo takih »aerogeneratorjev«, kot jih imenujejo s strokovnim izrazom, ki so zelo kompetitivni in se zato napoveduje razširjenje njihove uporabe.

Sodobni »aerogeneratorji« so namreč precej visoki stolpi, trdne, a prožne kovinske zgradbe, visoki tudi do 60 metrov in s krili iz fibreglasa, ki se lahko usmerjajo tako, da do zadnjega izkoristijo veter, pa čeprav piha iz različnih smeri. Krilo, ki je pritrjeno na nekakšnem pestu, vrti os, ki z oddajanjem kinetske energije pomnoževalcu obratov, daje potrebno mehansko energijo generatorju, ki to energijo spreminja v elektriko. Če ta »mlin na veter« daje potrebno električno energijo le samostojnim uporabnikom, lahko odvečno energijo spravijo v akumulatorske baterije, drugače pa morajo ob pomanjkanju uporabljati dieselvele generatorje.

Tako pridobljena električna energija je skoraj kompetitivna z doslej znanimi načini njenega proizvodnje. Še posebej pa jo priporočajo za oddaljene kraje in vasi, kjer bi drugače stalo preveč poskrbeti za električno napeljavo. »Aerogeneratorji« naj bi torej rešili problem številnih obljub-

denih otokov in gorskih vasi, kamor doslej ni še prišla električna napeljava. V tem smislu tudi delajo tehniki in industrija, ki za enkrat pripravljajo manjše mline na veter, ki lahko krijejo predvsem manjše potrebe. Cilji in nameni raziskovalcev pa so, in v tem smislu so tudi že izvedli nekaj poskusnih primerov, izdelati velike, več deset metrov visoke mline na veter, ki bi lahko v primernih pogojih (stalna prisotnost dovolj močnega vetra) lahko proizvedli več tisoč megavatov. Taki »aerogeneratorji« bi lahko proizvajali dovolj poceni električno energijo, da bi bili konkurenčni z ostalimi načini pridobivanja električne energije, ki jih danes človeštvo uporablja. Učinek bi torej bil zelo pomemben, predvsem pa dvojno gospodaren. Najprej bi lahko dobili elektriko po sistemu, ki sicer zahteva veliko stroškov za gradnjo »aerogeneratorja«, sila, ki bi jo proizvajala, se pravi veter, pa je zastoj. Predvsem pa, kar je mogoče še posebej važno, bi tako izkoriščana naravna sila, ne onesnaževala okolja, kot je to neizogibno predvsem pri termoelektrarnah in jedrskih elektrarnah.

Znanstveniki in tehniki so mnenja, da bi lahko do leta 1991 že lahko izdelali take »aerogeneratorje«, da bi njihova uporaba lahko postopoma začela nadomeščati dosedanje sisteme proizvodnje elektrike.

—O—

Tržaški občinski svet je v torek, 4. t.m., z večino glasov določil področje v neposredni bližini Bazovice za umestitev sinhrotrona. Večina občinskih svetovalcev je torej povsem prezrla stališča in pomisleke, ki so jih bili večkrat izrazili domačini, ter sprejela predlog skupine birokratov in tako imenovanih »izvedencev«.

no zgrajeno, poglavjem prvega zvezka odgovarjajo v drugem zvezku nova poglavja, jedro vsega pa predstavlja prvo poglavje drugega zvezka, namreč naslov »Obča blaginja«. To je njegova osrednja misel, v tem pojmu, bi lahko rekli, je strnjen celotni Gosarjev politični in gospodarski program. V tem pojmu, in za nekatere v tej stvarnosti, ki se lahko uresniči, tiči ves značaj krščanskega socialnega aktivizma, (23) ki vodi v umsko in moralno zrelost ljudi, občestveno preureditev družbe, podružabljenje gospodarstva, preureditev političnega življenja, v zlom kapitalistične premoči, v socialno zaščito delavstva in drugih delovnih stanov.

Kako pa vse to doseči? Ali z razrednim bojem, ali z revolucijo? ... V tem pogledu je potrebno zlasti dvoje: idejni in npravi prerod ljudi pa smotrno organizirana, vztrajna in žilava borba!« (24)

Te Gosarjeve trditve nikakor ne gre prenežno tolmačiti. Saj gre celotno Gosarjevo ustvarjanje v smeri, ki niti zdaleč ne vodi v misel nasilnosti, kaj šele v misel revolucije ali krvavega obračuna.

»...Obračati se navzgor, iskati harmonije z Bogom, ter videti v različnih družbenih skupinah poleg naravnih in umetnih tvorb ljudskega sožitja tudi božje ustanove in organe za uresničevanje božjih načrtov v človeški družbi ...« (25)

Borba mu pomeni brezpogojno poštenje v zasebnem in javnem življenju, odpoved

sleherni demagogiji, materializmu in mamonizmu. Pomeni mu socialno vzgojo, prosvetno organizacijo, osveščanje ljudskih množic, predvsem delavskih, katerim pripisuje odločilno vlogo pri tem nevtrajnem »boju«, pomeni mu organiziranost v zadrukah, pomeni mu zavestna organiziranost delavskega sveta ...

BANOVINA SLOVENIJA (1940)

To poznejše Gosarjevo delo obravnava politična, finančna in gospodarska vprašanja, ki so vezana na posledice sporazuma s Hrvati ob propadajoči kraljevini SHS, (26) finančno obremenjenost in aktivnost Slovenije, gospodarsko stran in vlogo, ki jo igra Slovenija kot del, nekakšen »...privesek srbskega dela Jugoslavije«. (27)

»Slovenec« je že konec 1919 in v začetku '20 leta objavil viden članek A. Gosarja o valutni reformi, v katerem je zastopal »al pari« kurz pri zamenjavi dinarja in krone. Na zborovanju SLS, 1. januarja 1920 v Dobropolju, je Korošec kot razloge za takšno stališče SLS v valutni reformi poudarjal, da srbske pokrajine ne plačujejo davka, medtem ko ga v Sloveniji kmet plačuje »več kot kdajkoli«. (28)

Gosar je torej v sklepnih mislih Banovine Slovenije izrazil nujno potrebo po ustanovitvi nove slovenske banovine z enakim delovnim področjem in z enako samostojnostjo, kot ju ima nova hrvaška banovina. V delu ugotavlja, da je sporazum

za povezavo v enotno državo pomenil, mimo narodnostnih, kulturnih in političnih vprašanj in torej skupnih točk, značilnosti vseh treh dežel, pretežno materialne interese in koristi za Srbijo. Hrvati so to že razumeli, se pogodili s Srbi in dobili banovino, čeprav s tem še ni popolnoma rešeno hrvaško vprašanje. V sklopu celotne države pa je poglavitnega pomena kar najpopolnejša ločitev osrednjih državnih organov od organov lokalne srbske uprave; to je eden prvih in najbolj bistvenih pogojev za kolikor toliko vsestransko pravično in zadovoljivo ureditev teh težkih in kočljivih vprašanj. (29)

- (20) Pogreb dr. Gosarja (pismo iz Ljubljane), prav tam
- (21) A. Gosar, Za nov družbeni red (sistem kršč. socialnega aktivizma), prvi zvezek, MD, Celje 1933, str. 7
- (22) prav tam, str. 163
- (23) prav tam, drugi zvezek, MD, Celje 1935, str. 13-14
- (24) prav tam, str. 865
- (25) prav tam, str. 866-867
- (26) Konec Kraljevine Jugoslavije, Zgodovina Slovencev, Lj. 1971, str. 677-678
- (27) A. Gosar, Banovina Slovenija, z. Dejanje, Lj. 1940, str. 3
- (28) Dr. Momčilo Zečević, Slovenska ljudska stranka ..., prav tam, str. 291
- (29) A. Gosar, Banovina Slovenija, prav tam, str. 24-27

(Dalje)